

Studieplan

Hjortviltsförvaltning

Innehåll

Inledning	sid 3
Vad är en studiecirkel?	sid 4
Tips till din studiecirkel Hjortviltsförvaltning	sid 5
Träff 1: Fyra hjortvilt – födosök och biotoper	sid 6
Träff 2: Kartlägg din jaktmark	sid 7
Träff 3: Hjortviltets påverkan på skog och gröda	sid 8
Träff 4: Exkursion. Fodermängd och skador i verkligheten	sid 8
Träff 5: Biotopvård, viltåkrar och utfodring.....	sid 8
Hur kan man lära sig mer?	sid 9

Inledning

Att förvalta vilt och framför allt hjortvilt har pågått sedan långt tillbaka på våra stora gods och herrgårdar. Älgen har förvaltats av våra länsstyrelser med tilldelningar och jakttider som förändrats under många årtionden. Sedan 1990-talet har förvaltningen av älg på många håll övergått i älgskötselområden och sedan 2010 bildades älgförvaltningsområden. I ÄFG (älgförvaltningsgruppen) diskuteras betestryck och foderprognoser men även skogsskötsel och ekonomiska aspekter. På många håll fungerar ÄFG bra men på andra har samarbetet mellan jägare och markägare inte fungerat. Eftersom markägarsidan har utslagsröst har älgstammen i vissa ÄFO minskat betydligt och flera skogsbolag vill ha en vinterstam lägre än sju. Att förvalta samtliga hjortvilt har kommit på tal eftersom kron- och dovilt blivit allt vanligare. Rådjurens ökning under 80- och 90-talet på grund av att rävskabben kom, har satt spår i framtidens biotoper. På många håll blev betestrycket för hårt på bärris och tall-föryngringar vilket ger konsekvenser för älgens bete längre fram.

Skogs- och Lantbruksnäringen har ekonomiska intressen både i den traditionella verksamheten men även ur jaktsynpunkt. Nu och i framtiden kommer ett gott samarbete mellan dessa näringar och jägare att vara mycket viktigt. Jägarförbundet och de stora skogsbolagen gemensamt försökt, genom projektet "Handslaget", komma överens om hur förvaltningen och samarbetet skall gå till. Sverige har Världens tätaste älgstam och samtidigt världens effektivaste skogsbruk.

Vårt hjortvilt är idag en viktig resurs i det ekologiska systemet ett mer ekologiskt kött på tallriken går inte att få. Även ur ekoturismsynpunkt är ett rikt djurliv och då särskilt att kunna se våra vackra hjortdjur i sin naturliga miljö en sann upplevelse.

I förvaltning av hjortvilt ingår även hur vi förvaltar våra rovdjur, räven är en stor predator på våra rådjurskid sedan gammalt men i framtiden kommer även lodjur, björn, järv och varg att spela en viktig roll i predation av hjortdjur.

Min förhoppning är att denna studiecirkel kommer att lära dig mer om hjortviltet, predatorerna och din egen jaktmarks resurser.

Håkan Johansson
Hallands Jägarförbund

Studie
främjandet

December 2017

Författare: Håkan Johansson

Projektledare: Moa Källström

Grafisk form: Anna Lillkung

Foto: Studieförbundets arkiv

Producerad av Studieförbundet i
samarbete med Svenska Jägarförbundet
studieförbundet.se

Vad är en studiecirkel?

Studiecirkeln är en unik lärandeform med lång historia i Sverige. Idén bakom studiecirkeln är lika enkel som genial: en studiecirkel är en liten grupp människor som av eget intresse samlas för att lära sig tillsammans.

Att starta en studiecirkel kostar ingenting och den kan handla om nästan vad som helst. Det är deltagarna själva som tillsammans planerar studiecirkelns upplägg. En studiecirkel präglas av ett demokratiskt synsätt. Det betyder att alla som deltar bidrar med sina synpunkter, analyser och idéer.

Givetvis kan vi på Studieförbundet hjälpa er med planering, studiematerial, passande lokal eller nätbaserade lösningar. Dessutom har vi ett brett nätverk med kunskap och erfarenhet från många områden, framförallt inom våra profilområden natur, djur, miljö och kultur.

Studieförbundet är Svenska Jägareförbundets studieförbund och får ekonomiskt stöd av stat, landsting och kommun. Vi får stöd för att alla över 13 år ska ha möjlighet att, tillsammans med andra, dela och utveckla ny kunskap genom hela livet. Det kallas för folkbildning.

Några grundregler:

Det finns vissa grundregler för studiecirkel som är bra att känna till. Reglerna finns för att det är viktigt att kunna se att det ekonomiska stödet som subventionerar folkbildningen går till rätt ändamål.

- **En studiecirkel måste ha minst 3 deltagare som är över 13 år**
- **Studiecirkeln måste ha minst 3 träffar**
- **Varje deltagare måste närvara någon av de 3 första träffarna**
- **En studiecirkel måste omfatta minst 9 studietimmar**

I varje studiecirkel utses någon av deltagarna till cirkelledare. Som cirkelledare behöver du inte vara expert i ämnet eller ha svar på alla frågor. Din roll är att leda cirkeln framåt och se till att alla kan framföra sina synpunkter och påverka arbetet. Cirkelledaren är också den som håller kontakten med Studieförbundet.

Som ny cirkelledare får du ett introduktionssamtal då vi bland annat berättar vad Studieförbundet kan hjälpa till med. Du bli också inbjuden till att gratis delta i Studieförbundets ledarutvecklingsprogram.

Tips till din studiecirkel Hjortviltsförvaltning

Den här studieplanen ger förslag på upplägg av studiecirkeln Hjortviltsförvaltning. Studieplanen är avsedd att användas som stöd vid studiecirkel och planen omfattar fem cirkelträffar som utgår från olika teman.

Bifogat kursmaterial kan kopieras upp eller hämtas från Svenska Jägarförbundets hemsida, SLU eller bifogade länkar. Leta gärna efter mera fakta på nätet eller bjud in någon viltmästare till en av träffarna.

Börja första träffen med att diskutera vilka erfarenheter ni har av hjortviltsjakt och hjortviltsförvaltning.

Under Träff 2 kan ni med fördel vara på någon av deltagarnas egna jaktmarker eller så kombinerar ni cirkelträffen med att göra ett besök på något gods för att ta del av den förvaltning som sker där.

Förhoppningsvis växer intresset för hjortviltsförvaltning under studiecirkelns gång. Då kan ni fortsätta träffas vid fler tillfällen.

De fem cirkelträffar som kursen är upplagd på är bara en början på ett långt jaktliv där vi ser helheten från kid/kalv till viltåkrar och selektiv avskjutning.

Foto: Karin Grein

Träff 1: Fyra hjortvilt – födosök och biotoper

Under första cirkelträffen om hjortviltsförvaltning ska deltagarna lära känna Sveriges fyra vanligaste klövvilt förutom vildsvinet. Dessa är älgen, kronhjorten, dovhjorten och rådjuret.

Under träffens gång kommer ni gå igenom vilka olika livsbetingelser som gäller för de här fyra hjortvilt, exempelvis:

- levnadssätt
- föda
- rörelseområde
- biotopval
- brunsttider
- skadebeteende på skog och gröda

Kursmaterialet hämtas från Svenska Jägareförbundets hemsida:

<https://jagareforbundet.se/vilt/viltvetande/artpres/>

För Dovvilt se även Ringsö viltförvaltning

För Kronvilt se <http://www.nordmaling.se/Sve/Filarkiv/Nyheter/Projektarbete%20kronhjort%20vt%202011.pdf>

Inledning

Det är bra att inleda träffen med att alla presenterar sig och går igenom vilka erfarenheter av förvaltning som finns i gruppen. Diskutera också:

- Hur har vi i Sverige historiskt förvaltat hjortviltet?
- Vilka åsikter finns i gruppen om det är nödvändigt att exempelvis förvalta rådjuret?

Skillnader mellan hur vi jagar klövvilt

Jaktligt skiljer det sig på många håll hur vi jagar klövvilt. Älgen jagas oftast i större jaktlag medan rådjur jagas i mindre jaktlag. Jaksättet skiljer också från ståndhundar på älg till drev och pyrchjakt på rådjur.

Träff 2: Kartlägg dina jaktmarker

Den andra träffen handlar om kartläggning av jaktmarker. Under denna träff är det tänkt att alla deltagare kartlägger sina egna jaktmarker och diskuterar vilka förutsättningar som finns för förvaltning av hjortvilt ur ett antal synpunkter.

Förutsättningarna för förvaltning av hjortvilt kan exempelvis variera utifrån:

- Storlek på marken
- Samarbete med jaktgrannar

- Vilka olika biotoper finns (kartlägg gärna med nedanstående som hjälp)
- Vilka möjligheter finns till att skapa foder i skogen
- Viltåkrar
- Ledningsgator eller annat område med rikt foder

Studiematerial se SLU *Viltets påverkan på lövskog*, Skogsskötselns påverkan på fodertillgång för klöv-vilt **Moa Ullén**, Södra skogsägarna "Skog och Vilt"

Jaktmarksinventering

Biotoper

- Tallområden % andel av marken _____
- Bokskog % andel av marken _____
- Övrig lövskog % andel av marken _____
- Vatten % andel av marken _____
- Odlad mark % andel av marken _____
- Betesmark % andel av marken _____

Fodertillgång

ingen tillgång = 0, stor tillgång = 5

- Rase (rönn, asp, sälg, ek)
- Bärris (blåbär, lingon)
- Tallungsskog
- Klöver/gräsvallar

Antal vilt: ej etablerad = 0, stor andel = 5

- Älg
- Kron
- Dowvilt
- Rådjur

Predatorer: ej etablerad = 0, stor andel = 5

- Björn
- Varg
- Lo
- Räv
- Annan

Träff 3: Hjortviltets påverkan på skog & gröda

Den tredje träffen ägnas åt hjortviltets skadeverkan på skog och gröda. Hur mycket vilt tål våra marker innan skadorna och viltets foder inte räcker till? Vi tar nytta av de kunskaper vi läste i träff 1 om vad viltet äter och vilka mängder foder som krävs för att de skall utvecklas i storlek som är normal.

Vi går bland annat igenom följande:

- Hur förändras viltets födosök över årstider.
- Vilka skador finns inom ditt jaktområde
- Vad kan vi göra för att minimera skadorna
- Är det något av klövviltet som vi inte vill ha
- Hur mötet vi skogsägare och lantbrukare

Avslutningsvis planerar alla träff 4, som kommer vara en exkursion.

Gå även in på Skogsstyrelsens hemsida och jämför foderprognoser och ÄBIN från ert område med andra områden.

Studiematerial som är lämpligt:

<http://www.ksla.se/wp-content/uploads/2017/10/Handslaget.pdf>

<https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/algforvaltning/filmer/>

<https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/algforvaltning/manualer/>

<https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/algforvaltning/faktablad/>

Träff 4: Exkursion: Fodermängd, skador i verkligheten

Träff 4 är en exkursion och sker ute i skog och/ eller i lantbruksmiljö. Om inte erfarenhet finns i gruppen bör någon expert på skog och lantbruk inbjudas t.ex. från skogsstyrelsen.

Under den fjärde träffen går deltagarna igenom hur foderprognoser och betesinventeringar utförs, bland annat:

- Görs betestrycksinventeringar på RASE eller Tall
- Toppbetning, sidobetning

- Nya skador, tidigare skador, ombetning
- Röjda planteringar, har hänsyn tagits till viltet
- Ledningsgator hur röjs dessa och hur ofta viltfoder utmed skogsvägar och kantzoner
- Hur ser på vi skogens produktivitet i förhållande till viltet
- mm

Lämpligt studiematerial:

<https://www.skogsstyrelsen.se/meratall>

Träff 5: Biotopvård, viltåkrar & utfodring

Under träff 5 diskuterar alla i studiecirkeln hur man kan stötta viltet så att skador minimeras och så att viltet kan få den mängd foder de behöver.

Vi går bland annat igenom följande:

- Behöver vi utfodra vilt
- Vad är lämpligt att utfodra med
- Hur skapar vi bra förutsättningar i skogsbruket för viltfoder
- Hur skapar vi bra förutsättningar i lantbruket för viltfoder
- Vilka grödor är lämpliga på viltåkern
- Vilken tid på året är det viktigt att stötta viltet

Avslutningsvis utvärderar alla deltagare studiecirkeln. Diskutera vad som var bra men också vad som hade kunnat göras bättre.

Lämpligt studiematerial

Svenska Jägareförbundet:

Viltvård i skogen

Viltvård för klövwilt

Viltproduktion i kraftledningsgator

Hur kan man lära sig mer?

Om du är intresserad av att lära dig mera om jakt, viltmat eller naturvård hjälper Studieförbundet dig gärna. Vi har studieplaner för ett flertal olika studiecirkel som berör jakt och vilt. Du hittar studieplanerna när du går in på www.studieforamjandet.se/jakt. Där finns fördjupande material i ämnen som den vilda maten och etik i jakt.

Om du vill starta en egen studiecirkel runt ett specifikt ämne som berör jakt kan vi assistera med lokal marknadsföring och annat stöd. Kontakta i så fall Studieförbundet på din ort för att komma igång.

På Svenska Jägareförbundets och Svenska Kennelklubbens hemsidor hittar du även inspiration, fakta och kunskap om allt som berör jakt och hundens roll i jakt. För mer information och kontaktuppgifter kan du besöka www.jagareforbundet.se eller www.skk.se.

Det finns också flera möjligheter att arrangera evenemang, möten eller föredrag tillsammans med ditt närmaste Studieförbundetkontor om ämnen som berör jakt. Välkommen att höra av dig till oss med dina idéer!

Studieplan Hjortviltsförvaltning

Att förvalta vilt och framför allt hjortvilt har pågått sedan långt tillbaka på våra stora gods och herrgårdar. I förvaltning av hjortvilt ingår även hur vi förvaltar våra rovdjur, räven är en stor predator på våra rådjurskid sedan gammalt men i framtiden kommer även lodjur, björn, järv och varg att spela en viktig roll i predation av hjortdjur.

Förhoppningen är att studiecirkeln Hjortviltsförvaltning kommer att lära dig mer om klövviltet, predatorerna och din egen jaktmarks resurser. Studieplanen omfattar fem träffar inklusive en exkursion. Löpande i planen finns förslag på och länkar till studie-material.

Studiefrämjandet är ett av Sveriges största studieförbund. Vi är partipolitiskt och religiöst obundna med ett brett utbud av studiecirklar, utbildningar, kulturarrangemang och föreläsningar. Varje år samlas 230 000 deltagare i våra studiecirklar och kurser.

Vill du också lära dig mer tillsammans med andra? Ta kontakt med Studiefrämjandet där du bor och starta en Studiecirkel hos oss. Välkommen till Studiefrämjandet!

